

Dannelse. Søren Pind vil genindføre filosofikum på universitetet, men filosofierne er skeptiske. Reportage fra filosofiens Roskilde Festival.

Tvungen tænkning

AF EMMA INGE HANSEN

Uden for Roskilde Universitet daler sneen langsomt ned fra himlen og klæder de firkantede murstensbygninger i en dyne af sne. De store, bløde fnug får landskabet til at ligne noget fra en glaskugle, der lige er blevet rystet, og indenfor, hvor de danske filosoffer holder deres årlige stormøde, er der også noget, der er blevet rystet.

Filosofisk årsmøde bliver kaldt filosofiens svar på Roskilde Festival, og med omkring 240 fremmødte er det sjældent, at der er samlet så mange filosoffer på ét sted. Med emner som »Kants strategi for selverkendelse« og »militærets brug af krigsrobotter« er der lagt op til filosofisk fordybelse med både klassiske emner og moderne tvist. Men i år er noget anderledes, end det plejer at være. Filosofierne er uforvarende kommet i mediernes søgelys, i hvert fald indirekte, for på mødet skal undervisnings- og forskningsminister Søren Pind – som har for vane at gøre ting med et vist rabalder – præsentere sin idé om at genindføre filosofikum som en obligatorisk del af ethvert universitetsstudium.

Siden han første gang fremførte ideen for lidt over et år siden, er emnet blevet diskuteret i tv-programmet Deadline og i spalterne i Berlingske og Politiken, og en såkaldt inspirationsgruppe er gået i gang med at udvikle et mere konkret udspil, som skal være klar inden sommeren 2018.

Filosofikum var en eksamen, som alle universitetsstuderende skulle bestå, før de kunne gå i gang med deres selvvalgte studie. Faget, som tog et halvt år og handlede om filosofi og historiens store tænkere, blev afskaffet på landets universiteter i 1971, blandt andet fordi det var dyrt, og fordi for mange studerende ikke kunne se pointen i at bruge lang tid på at fordybe sig i tænkere som Platon og Kant. Filosofikum blev set som et udtryk for det autoritative og umoderne »professorvælde«, som studenteroprøret i 1968 ville gøre op med.

Et nyt filosofikum vil næppe være en tro kopi af den gamle ordning, men ikke desto mindre er »filosofikum« det ord, Søren Pind har brugt om sin nye vision. Indtil videre

er han kommet med seks punkter, som filosofikum skal styrke: den kritiske sans, de studerendes »indre kompas«, respekt og medansvar i vores demokrati, tværfagligt samarbejde, fordybelse og flid samt etik i den teknologiske tidsalder.

HVAD Søren Pind helt præcist vil, og hvor meget det nye filosofikum vil minde om det gamle, er nogle af de spørgsmål, der hænger i luften, da ministeren indfinder sig på filosofisk årsmøde hen på eftermiddagen.

I den højloftede forelæsningsal bydes tilhørerne velkommen af en filosof med en vild manke og nydelig skjorte. Derefter træder første taler, Hans Fink, der er docent emeritus ved Aarhus Universitet, op på talerstolen. Fink, som har hvidt hår og en knirkende stemme, var en af hovedarkitekterne bag den videnskabsteori, som i dag er indført på universiteterne. Videnskabsteorien skal skabe dannelse og stimulere den kritiske sans – noget af det, Søren Pind efterlyser.

Fink indleder med at fortælle om dengang, enhver studerende på stående fod skulle kunne redegøre for Kants erkendelsesteori. »Jeg er stolt af at sige, at jeg fik UG for det,« siger han. Derefter fortæller han om dengang, filosofiprofessor Justus Hartnack blev sat til at undervise i filosofikum i 1954. Datidens studerende var så uopdragne, at de kunne finde på at ryge og læse avis i undervisningen, og universitetspedellen tilbød Hartnack at gå med op i forelæsningsalen og dunke de værste i hovedet for at holde ro og orden. Dette afslog Justus Hartnack, som var gammel militærmand og indstillet på selv at indføre disciplin i forelæsningsalen: Til sin første eksamen dumpede han 80 procent af de studerende, og derefter var der respekt om faget.

Anekdoten rejser det spørgsmål, som andre oplægsholdere kalder »motivationsproblematikken«. For gider de studerende at lære om Kant og Platon, når de har indskrevet sig på helt andre studier, fra jura til medicin? Og kommer der noget godt ud af at tvinge dem?

»Man skal være meget forsigtig med at være nostalgisk i forhold til, hvordan filosofikum i gamle dage var. De folk, der

siden har sagt, at de fik meget ud af det – det var ikke noget, de mente, mens de gik til undervisningen,« siger Hans Fink fra talerstolen.

Med banen således kridtet op indtager Søren Pind scenen i salen, der er blevet fyldt helt op i pausen. Det figursyede jakkesæt med en lille klud behændigt placeret i brystlommen får ministeren til at skille sig ud fra de omkringsiddende filosoffer, men da han åbner munden, er tonen ganske jovial. Det er ikke hver dag, at den liberale minister sætter sine ben på Roskilde Universitet, og det sætter åbenbart gang i minderne fra 1980'erne:

»Jeg kan huske, at de havde et kæmpestort skilt: 'Schlüter suger, så du bliver helt tør i pungen'. Det var noget af et billede,« fortæller Søren Pind.

Stemningen er høj, da ministeren går i gang med at tale om dannelse og filosofi.

»Modsvaret på hastig udvikling er fordybelse. Blandt andet fordybelse i den kultur, vi er rundet af. Vi står på skuldrene af kæmper som Grundtvig og Kierkegaard.«

Derefter går han i gang med en tale om teknologiens udfordringer, og hvad han betegner som »den fagre nye verden«.

»Derfor har jeg taget initiativ til filosofikum,« slutter han.

DEN første filosof, der skal sige noget om Søren Pinds ideer, er Jakob v. H. Holtermann, som er lektor i retsfilosofi ved Københavns Universitet. Som underviser af jurister har han selv bokset med at skulle indvie studerende, der ikke interesserer sig for filosofi, i teoretiske og tunge emner, og han advarer især imod at lave en model, hvor undervisningen ligger langt væk fra de enkelte fag. Gør man det, risikerer man at tabe de studerende.

»Man gør ambitionerne en bjørnetjeneste, hvis man ikke forankrer faget på fagområderne,« siger han.

Men ville de studerende ikke have godt af at lære noget om den mere klassiske filosofi; om Platon, Kierkegaard og Kant?

»Undervisning i filosofi, der ikke har en reel tilknytning til de studerendes egen faglighed, har det desværre med at blive mødt med noget, der ligger et sted mellem had og apati, hos

alle andre end en brøkdel af de studerende. Et filosofisk lydøret publikum kræver respekt og forståelse for faget,« uddyber han senere.

Den næste filosof på talerstolen, lektor Anne-Marie Christensen fra SDU, er endnu mere kritisk.

»Ministerens oplæg i sin nuværende form er ikke så lovende i forhold til universiteterne,« siger hun. »Mange af de kompetencer, der er fokus på i oplægget, er en forudsætning for, at man starter på universitetet. Jeg mener, at ministeren med sit oplæg sparker åbne døre ind,« siger hun og går derefter i gang med at gennemgå Søren Pinds seks målsætninger én for én:

»Fire af de punkter, han har i sit oplæg, bør være på plads, inden man starter på universitetet. For overhovedet at vælge en universitetsuddannelse kræver det, at du har et indre kompas. Og hvis de studerende ikke allerede besad en vis evne til fordybelse og en vis grad af flid, kritisk sans, respekt og medansvar, så burde vi lukke universiteterne i morgen.«

Så står der kun to punkter tilbage, og også dem piller hun ned:

»Tværvidenskab og etik er dækket af videnskabsteori,« siger hun.

Efter at Søren Pind er taget hjem, samles filosofierne til pause i et baglokale. I en sofa i hjørnet sidder Carsten Fogh Nielsen, der er ansvarlig for dagens program. Til spørgsmålet om, hvorfor der ikke er flere filosoffer, der ønsker at genrejse det gode, klassiske filosofikum, svarer han:

»Som filosofisk fagnørd kan man tænke, at det ville være rart, hvis alle havde et grundkursus i kongerækken af store tænkere. Men på den anden side er der hos mange en erkendelse af, at den bedste måde at lære folk filosofi på er ved at starte med deres egen faglighed og ikke presse filosofien ind udefra,« siger han.

Studenteroprøret ved Københavns Universitet 1968. Her demonstreres blandt andet mod filosofikum. FOTO: ERIK PETERSEN/SCANPIX